

Верховний
Суд

«Застосування принципів приватного права у фраздаторних та іпотечних спорах»

Василь Крат, суддя ВС
Telegram: <https://t.me/glossema>

05 серпня 2022 року

Верховний
Суд

Джерела

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в соціальній мережі Facebook за 2021 рік) / Редактор та упорядник В. І. Крат. – Київ, 2021. 234 с.
URL: <https://t.me/glossema/2>

Крат В. Принципи еластичності та спеціалітету права іпотеки крізь призму дії в часі.
URL: <https://t.me/glossema/144>

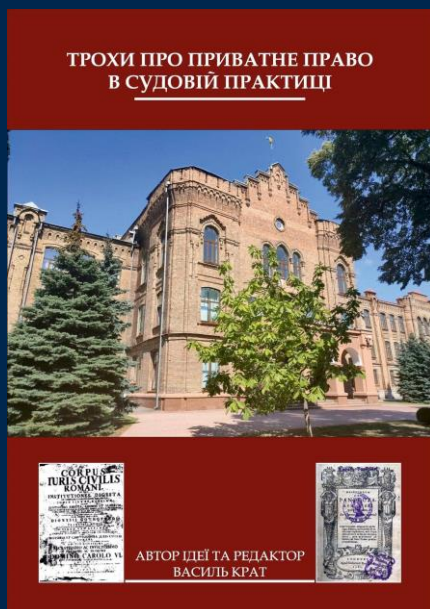
Василь Крат розповів історію фродаторності й пояснив, у яких випадках її доцільно застосовувати. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1276877/>

Верховний
Суд

§ 1. Загальні положення

§ 1.1. Принципи приватного права

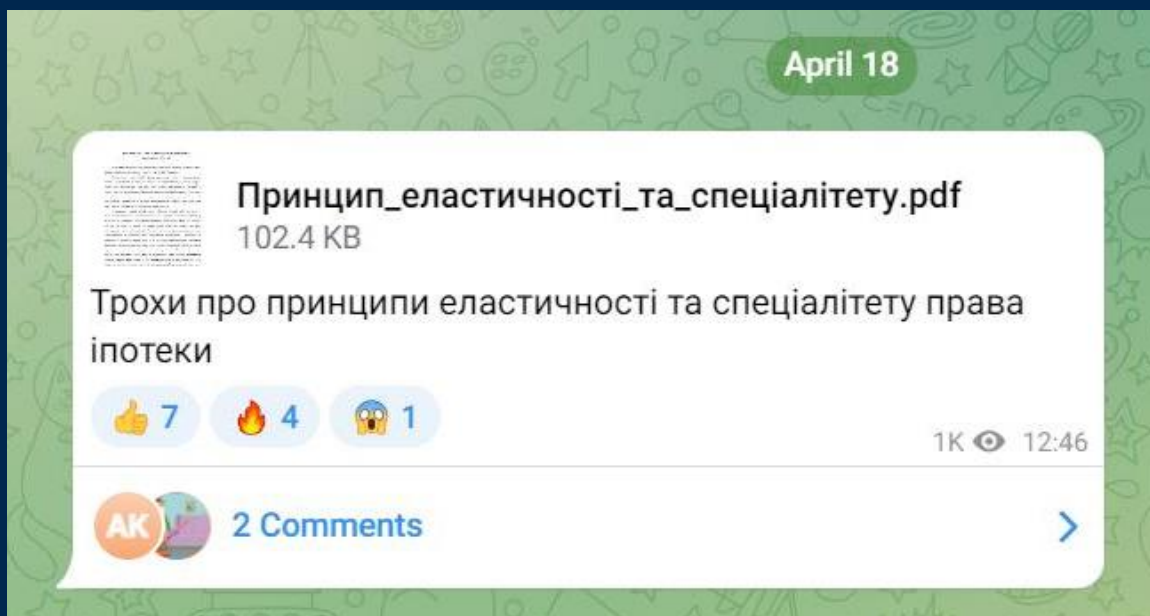
ЗМІСТ	
§ 1. Загальні положення	10
§ 1.1. Принципи приватного права	10
Трохи про добросовісність	10
Добросовісність та згода співвласників	12
Трохи про venire contra factum proprium	13
Трохи про кондицію та суперечливу поведінку	15
Трохи про розумність	17
§ 1.2. Про акти цивільного законодавства	18
Трохи про акти цивільного законодавства	18
Закон України «Про нотаріат», Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України та Інструкція про вчинення нотаріальних дій нотаріусами України не є актами цивільного законодавства	21
§ 1.3. Зловживання правом	23
Судова практика з питань оспоровання правочинів і застосування судом норми статті 13 ЦК про зловживання правом	23
Трохи про зловживання приватно-правовим інструментарієм	26
Застосування конструкції недійсність акту та/або реституції не для захисту цивільних прав та інтересів є недопустимим	28
Ініціювання питання про визначення частки боржника для створення переваг одного кредитора над іншим є недопустимим	29
Трохи про виконавчий напис	30
§ 1.4. Правочини та недійсність правочину	32
Мовчання як вираз волі	32
Трохи про форму правочину та її відмінність від державної реєстрації	33
Трохи про державну реєстрацію правочину до 01.01.2013 та статтю 4 ЦК	34
Трохи про тлумачення правочину та договору	37
Згода як односторонній правочин	39
«Відмова від договору» як односторонній правочин	41
«Відмова від договору» як односторонній правочин (друга публікація)	42
Особливості розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними	44

Верховний
Суд

Принципи еластичності та спеціалітету права іпотеки крізь призму дії в часі

Верховний
Суд

Василь Крат розповів історію фраздаторності й пояснив, у яких випадках її доцільно застосовув

Василь Крат розповів історію фраздаторності й пояснив, у яких випадках її доцільно застосовувати

23 травня 2022, 11:38

Поширити

Суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду **Василь Крат** прочитав лекцію для підвищення кваліфікації адвокатів на тему «Фраздаторні конструкції: судова практика». Захід організувала Рада адвокатів Дніпропетровської області 13 травня 2022 року.

Василь Крат зазначив, що фраздаторність як така в українській правовій реальності з'явилася досить недавно, хоча сьогодні вже застосовується в різних сферах. Тому він розповів, що собою являють та як формувалися фраздаторні конструкції, для чого вони потрібні, яким чином застосовуються.

Ще в Римській імперії задумалися над тим, що деякі боржники вигадували певні конструкції для зменшення своїх активів, аби на них не було звернено стягнення через несплату боргів. Щоб швидко та ефективно повертати такі активи боржникові, застосовували різні правові засоби (*interdictum fraudatorium, actio Pauliana, restitutio in integrum ob fraudem*). «Протягом тисячоліть ця конструкція видозмінювалася, але вона завжди залишалася фраздаторністю, тобто конструкціями, які вчиняються на шкоду кредиторам. Тож слід завжди пам'ятати, для чого застосовується така конструкція – щоб

повернути активи боржника з метою звернення на них стягнення», – сказав Василь Крат.

Верховний
Суд

Право іпотеки

Верховний
Суд

Принцип спеціалітету

Принцип спеціальності (спеціалітету) права іпотеки проявляється в тому, що іпотека як право на чужу річ поширюється на конкретну індивідуально-визначену річ, що визначена в договорі. Спеціальність права іпотеки покликана зафіксувати певний обсяг прав іпотекодержателя щодо визначеного в договорі майна. Окрім цього, завдяки принципу спеціальності створюється механізм охорони інтересів іпотекодавця, оскільки виокремлюється майно, яке обтяжене іпотекою, від іншого майна.

Верховний
Суд

Принцип еластичності

Принцип еластичності полягає в тому, що іпотека це право за рахунок іпотечного майна задовольнити вимоги іпотекодержателя (тобто, право на цінність), і, як наслідок, як би не змінювався саме предмет іпотеки (зокрема, внаслідок реконструкції), право іпотеки має зберігатися допоки існує фактично або юридично ця цінність.

Верховний
Суд

Еластичність і спеціалітет до Закону від 03.07.2018 № 2478-VIII

Постанова ОП КЦС ВС від 18.04.2022 у справі № 520/1185/16-ц

Іпотека як право на чужу річ поширюється на конкретну індивідуально-визначену річ, що визначена в договорі.

Існують такі окремі об'єкти цивільних прав, як земельна ділянка і об'єкт незавершеного будівництва, який зведений на цій ділянці. Унаслідок цього відбувається окреме регулювання іпотеки земельної ділянки та визначення, за яких випадків об'єкт незавершеного будівництва, який зведений на цій ділянці, буде предметом іпотеки.

Верховний
Суд

Еластичність і спеціалітет до Закону від 03.07.2018 № 2478-VIII

Постанова ОП КЦС ВС від 18.04.2022 у справі № 520/1185/16-ц

Частини п'ята та шоста статті 6 Закону України «Про іпотеку» (у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин та які були чинними на момент розгляду судами першої і апеляційної інстанції цієї справи) регулювала правовідносини щодо передачі в іпотеку земельної ділянки, на якій вже були розташовані будівлі чи об'єкт незавершеного будівництва на момент укладення договору іпотеки. У такому разі предметом іпотеки були і будівлі (споруди) чи об'єкт незавершеного будівництва передачі.

Учасники цивільних відносин за допомогою такого універсального регулятора приватних відносин як договір могли встановити в договорі іпотеки, що іпотека поширюватиметься й на будівлю (споруду) чи об'єкт незавершеного будівництва, що будуть збудовані після укладення договору іпотеки. У випадку відсутності такої вказівки в договорі іпотеки, що іпотека поширюватиметься й на будівлю (споруду) чи об'єкт незавершеного будівництва, що будуть збудовані після укладення договору іпотеки, підстави для поширення іпотеки на такі об'єкти відсутні.

Верховний
Суд

Еластичність і спеціалітет після Закону від 03.07.2018 № 2478-VIII Постанова ОП КЦС ВС від 18.04.2022 у справі № 520/1185/16-ц

Об'єднана палата звертає увагу, що законодавець змінив підхід до вказаного правового регулювання і Законом України від 03 липня 2018 року № 2478-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення кредитування» статтю 5 Закону України «Про іпотеку» доповнено частиною п'ятою такого змісту: «У разі якщо іпотекодавцем предмет іпотеки було реконструйовано або щодо нього було проведено самочинне будівництво (у тому числі, але не виключно, споруджено нові будівлі, споруди тощо на земельній ділянці, що належить іпотекодавцю на праві власності чи перебуває в його користуванні), всі реконструйовані, новостворені об'єкти нерухомості вважаються предметом іпотеки відповідно до іпотечного договору».

У пунктах 1, 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону України від 03 липня 2018 року № 2478-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення кредитування» встановлено, що цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, та вводиться в дію через три місяці з дня набрання чинності цим Законом. Цей Закон застосовується до відносин, що виникли після введення його в дію, а також до відносин, що виникли до введення його в дію та продовжують існувати після введення його в дію, крім частини четвертої статті 36 Закону України «Про іпотеку», що застосовується виключно до договорів і угод, укладених після введення в дію цього Закону.

Верховний
Суд

Позаконкурсне оспорування

Верховний
Суд

Мета позаконкурсного оспорювання - status quo?!

Повернути «активи» боржнику з метою звернення на них стягнення. Тобто, щоб кредитор опинився в тому положенні, яке він мав до вчинення fraudatorного правочину.

Недійсність fraudatorного правочину має гарантувати інтереси кредитора (кредиторів) «через можливість доступу до майна боржника», навіть і того, що знаходиться в інших осіб.

Верховний
Суд

Способи?!

I. Позаконкурсне оспорювання

Стаття 216 ЦК?!

Реституція володіння ?!

Компенсаційна реституція?!

Стаття 16 ЦК?!

II. Конкурсне оспорювання

Кодекс України з процедур банкрутства

Стаття 42. Визнання недійсними правочинів боржника

3. У разі визнання недійсними правочинів боржника з підстав, передбачених частиною першою або другою цієї статті, кредитор зобов'язаний повернути до складу ліквідаційної маси майно, яке він отримав від боржника, а в разі неможливості повернути майно в натурі - відшкодувати його вартість грошовими коштами за ринковими цінами, що існували на момент вчинення правочину.

Верховний
Суд

Способи?!

July 18

🇸🇵🇸🇪 Трохи з Código Civil
(https://www.boe.es/biblioteca_juridica/codigos/abrir_pdf.php?fich=034_Codigo_Civil_y_legislacion_complementaria.pdf)

📖 Artículo 1111.
Los acreedores, despues de haber perseguido los bienes de que este en posesion el deudor para realizar cuanto se les debe, pueden ejercitar todos los derechos y acciones de este con el mismo fin, exceptuando los que sean inherentes a su persona; pueden tambien impugnar los actos que el deudor haya realizado en fraude de su derecho.

📖 Стаття 1111
Кредитори, у зв'язку із необхідністю пошуку майна, яке знаходиться у власності боржника, для того, щоб стягнути належну їм суму, можуть з цією метою здійснювати всі права та використовувати всі засоби судового захисту (позови), що й боржник, за винятком тих, що пов'язані з особою боржника; вони також можуть оспорювати ті дії, які здійснює боржник, зловживаючи своїми правами.

[boe.es/biblioteca_juridica/codigos/abrir_pdf.php?fich=034_Codigo_Civil_y_legislacion_complementaria.pdf](https://www.boe.es/biblioteca_juridica/codigos/abrir_pdf.php?fich=034_Codigo_Civil_y_legislacion_complementaria.pdf)

🔥 7 👍 1

1,1K 👁 11:24

Верховний
Суд

Відновлення становища

Постанова ККС ВС від 10 лютого 2021 року у справі № 754/5841/17

Способом захисту цивільних прав та інтересів може бути, зокрема, відновлення становища, яке існувало до порушення (пункт 4 частини другої статті 16 ЦК України).

У справі, що переглядається: очевидно, що учасники цивільних відносин (сторони договору купівлі-продажу від 26 червня 2018 року частки у праві спільної часткової власності на квартиру) «вживали право на зло», оскільки цивільно-правовий інструментарій (договір купівлі-продажу від 26 червня 2018 року) використовувався учасниками для унеможливлення звернення стягнення на частку ОСОБА_1 і зумовив для неї настання таких негативних наслідків;

колегія суддів, вважає, що обраний ОСОБА_1 спосіб захисту (відновлення становища яке існувало до порушення, шляхом повернення частки в праві спільної часткової власності ОСОБА_2) передбачений пунктом 4 частини другої статті 16 ЦК України та є ефективним для захисту її порушеного права/інтересу у спірних правовідносинах.

Верховний
Суд

Відновлення становища

Постанова КЦС ВС від 18.05.2022 у справі № 643/15604/17

У постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 10 лютого 2021 року у справі № 754/5841/17 (провадження № 61-17966св19) вказано, що...

...Суд першої інстанції не врахував, що у спірних правовідносинах та за встановлених обставин справи ефективним способом захисту права/інтересу кредитора за вимогою про повернення сторін в первісний стан, тобто відновлення становища яке існувало до порушення (пункт 4 частини другої статті 16 ЦК України), є повернення відповідного майна боржнику і для такого повернення оспорювання наступних правочинів (реєстраційних дій) щодо цього майна не вимагається.

У зв'язку з цим в зазначеній частині рішення та додаткове рішення суду першої інстанції підлягають скасуванню з ухваленням в цій частині нового рішення про повернення житлового будинку з надвірними будівлями та **земельної ділянки ОСОБА_3**.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!